

Xác định các nhân tố ảnh hưởng đến hiệu quả quản trị rủi ro tài chính trong doanh nghiệp nhỏ và vừa ở TP. Hồ Chí Minh

NGUYỄN QUANG HUY*

Tóm tắt

Nghiên cứu này nhằm mục đích phân tích, xác định các nhân tố quyết định đến việc quản trị rủi ro tài chính hiệu quả trong doanh nghiệp nhỏ và vừa (DNNVV) và đề xuất mô hình nghiên cứu mới. Trên cơ sở kế thừa kết quả của các nghiên cứu đi trước và thực hiện khảo sát thực nghiệm các DNNVV ở TP. Hồ Chí Minh tác giả đề xuất mô hình nghiên cứu gồm 4 nhân tố: Khả năng lãnh đạo; Công nghệ thông tin; Định hướng kinh doanh; Thông tin kế toán. Nghiên cứu cũng giúp các DNNVV củng cố kiến thức về rủi ro tài chính và nâng cao hiệu quả quản trị rủi ro tài chính trong các hoạt động kinh doanh của doanh nghiệp.

Từ khóa: quản trị rủi ro tài chính, doanh nghiệp nhỏ và vừa, TP. Hồ Chí Minh

Summary

This study aims to analyze and identify determinants of effective financial risk management in small and medium-sized enterprises (SMEs) and propose a new research model. On the basis of previous studies and conducting an empirical survey of SMEs in Ho Chi Minh City, the author proposes a model of 4 factors including Leadership ability; Information technology; Business orientation; Accounting information. The study also assists SMEs in consolidating their knowledge of financial risks and improving the effectiveness of financial risk management in their activities.

Keywords: financial risk management, small and medium-sized enterprises, Ho Chi Minh City

GIỚI THIỆU

Các DNNVV đóng vai trò quan trọng trong việc tạo công ăn việc làm, thúc đẩy tăng trưởng kinh tế ở TP. Hồ Chí Minh. Tuy nhiên, theo số liệu của Cục Thống kê TP. Hồ Chí Minh, đến năm 2021, có hơn 250.000 doanh nghiệp ở TP. Hồ Chí Minh ngừng hoạt động. Chỉ có 1/3 số DNNVV đang hoạt động là kinh doanh có lãi, số còn lại là hòa vốn hoặc thua lỗ. Thực tế cho thấy, trong thời gian gần đây, các DNNVV phải đối mặt với nhiều rủi ro liên quan đến hoạt động kinh doanh, đặc biệt là những rủi ro tài chính. Những rủi ro tài chính này nếu không được quản trị thích hợp có thể dẫn đến doanh nghiệp hoạt động kém hiệu quả. Tuy nhiên, quản trị rủi ro tài chính là một thách thức đối với hầu hết các DNNVV, bởi các DNNVV thường thiếu các nguồn lực cần thiết, như: nhân

lực, cơ sở dữ liệu và kiến thức chuyên môn để thực hiện quản trị rủi ro theo tiêu chuẩn. Vì vậy, nghiên cứu được tiến hành nhằm mục đích xác định, đánh giá những nhân tố quyết định đến việc quản trị rủi ro tài chính hiệu quả; từ đó, giúp các DNNVV có ý tưởng tốt hơn về kiểm soát các rủi ro tài chính và nâng cao hiệu quả quản trị rủi ro tài chính trong các hoạt động của DNNVV ở TP. Hồ Chí Minh.

CƠ SỞ LÝ THUYẾT VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

Cơ sở lý thuyết

Rủi ro tài chính được coi là bất kỳ biến động nào trong dòng tiền, hiệu quả hoạt động tài chính và giá trị doanh nghiệp do các nhân tố khác nhau, như: lãi suất, tỷ giá hối đoái, thay đổi giá... (Abeyathna1, 2016). Rủi ro tài chính phát sinh thông qua vô số giao dịch có tính chất tài chính, bao gồm: mua bán, đầu tư, cho vay và nhiều hoạt động kinh doanh khác. Nó có thể phát sinh do các giao dịch pháp lý, các dự án mới, sáp nhập và mua lại, tài trợ bằng nợ, các khoản mục chi phí, hoặc thông

* Trường Đại học Giao thông vận tải

Ngày nhận bài: 03/5/2022; Ngày phản biện: 15/5/2022; Ngày duyệt đăng: 21/5/2022

qua các hoạt động của ban quản lý, các bên liên quan, đối thủ cạnh tranh, chính phủ nước ngoài. Khi giá cả tài chính thay đổi đột ngột, nó có thể làm tăng chi phí, giảm doanh thu hoặc tác động xấu đến lợi nhuận của tổ chức. Những biến động về tài chính có thể gây khó khăn hơn cho việc lập kế hoạch và lập ngân sách, định giá hàng hóa và dịch vụ, cũng như phân bổ vốn. Có 3 thành phần chính của rủi ro tài chính là: Rủi ro cấu trúc vốn; Rủi ro mất khả năng thanh toán và Rủi ro thanh khoản trong các doanh nghiệp vừa và nhỏ (Kociu, 2015).

Quản trị rủi ro tài chính là một quá trình nhằm đối phó với những bất ổn do thị trường tài chính gây ra. Nó liên quan đến việc đánh giá các rủi ro tài chính mà một tổ chức phải đối mặt và phát triển các chiến lược quản lý phù hợp với các ưu tiên và chính sách nội bộ. Giải quyết các rủi ro tài chính một cách chủ động có thể cung cấp cho tổ chức một lợi thế cạnh tranh. Nó cũng đảm bảo rằng, ban quản lý, nhân viên vận hành, các bên liên quan và ban giám đốc nhất trí về các vấn đề rủi ro chính (Gastineau, 2018).

Phương pháp nghiên cứu

Trong nghiên cứu này, tác giả đã tổng quan kế thừa các nghiên cứu trong và ngoài nước, đồng thời, thực hiện một cuộc điều tra thực nghiệm phỏng vấn 50 nhà quản lý điều hành các DNNVV tại TP. Hồ Chí Minh. Cuộc phỏng vấn được tiến hành từ tháng 2 đến tháng 3/2022.

KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU

Khả năng lãnh đạo

Nhân tố quyết định đầu tiên của việc quản trị rủi ro tài chính hiệu quả là khả năng lãnh đạo. Các chủ doanh nghiệp nhỏ là những người đưa ra định hướng kinh doanh của họ từ giai đoạn đầu của sự thành lập đến xuyên suốt quá trình hoạt động. Chủ sở hữu được coi là người đưa ra quyết định DNNVV nên làm gì để dự đoán và giảm thiểu rủi ro, đặc biệt là về mặt rủi ro tài chính. Rủi ro luôn bủa vây doanh nghiệp khiến người lãnh đạo phải kiểm soát tài chính các giao dịch.

Thực tế kết quả phỏng vấn thực nghiệm các nhà quản lý DNNVV cho thấy, Khả năng lãnh đạo của chủ DNNVV là một trong những nhân tố ảnh hưởng đến việc quản lý tài chính, kết quả này phù hợp với khẳng định trong nghiên cứu của Rahman (2015). Trên thực tế trong các DNNVV, việc bổ nhiệm cán bộ quản trị rủi ro hoặc kiểm soát nội bộ hiếm khi xảy ra, do hạn chế về tài chính, nên trách nhiệm này luôn thuộc về chủ sở hữu. Tuy nhiên, kết quả nghiên cứu cho thấy, chủ sở hữu các DNNVV ở TP. Hồ Chí Minh hiện nay thường thiếu kỹ năng về quản trị rủi ro tài chính. Mối quan hệ giữa doanh nghiệp và các cố vấn, như: kế toán, quản lý ngân hàng và các chuyên gia khác chưa chặt chẽ, 84% nhà điều hành doanh nghiệp tham gia trả lời đều cho rằng, việc ra quyết định quản trị về vay vốn, chi tiêu thường theo quan điểm của bản thân, họ không có những cuộc họp hàng tuần với nhân viên hoặc các chuyên gia để trao đổi về các rủi ro kinh doanh và rủi ro tài chính nhằm thảo luận biện pháp kiểm soát rủi ro thường xuyên. Đồng

thời, 78% trong số họ đều cho rằng, khả năng lãnh đạo của chủ sở hữu DNNVV có tác động mạnh đến chính sách, văn hóa và chiến lược của công ty đặc biệt trong hoạt động quản trị rủi ro tài chính.

Công nghệ thông tin

Kết quả phỏng vấn cho thấy, phần lớn (76%) các DNNVV do họ làm chủ không có trang web riêng cho doanh nghiệp và hiếm khi ứng dụng công nghệ thông tin trong lưu giữ hồ sơ và quản lý thông tin; 24% còn lại cho thấy, họ có thực hiện lưu giữ hồ sơ và dữ liệu kinh doanh, đặc biệt là hồ sơ điện tử, tuy nhiên, không toàn diện chưa đủ phục vụ cho các hoạt động quản trị. Hiện nay, các DNNVV trên thế giới đã bắt đầu áp dụng thương mại điện tử để tiếp thị, truyền thông và thực hiện các hoạt động kinh doanh, cũng như phục vụ cho hoạt động quản trị hiệu quả. Dù vậy, các DNNVV ở TP. Hồ Chí Minh vẫn đang còn hạn chế trong việc ứng dụng công nghệ thông tin, mặc dù 96% các đối tượng được phỏng vấn đều đồng ý rằng, công nghệ thông tin sẽ mang lại lợi ích rất lớn cho doanh nghiệp, đặc biệt trong các hoạt động kinh doanh cũng như quản trị rủi ro tài chính hiệu quả. Tuy nhiên, phần lớn các DNNVV hiện nay có số vốn ít, vì vậy khả năng đầu tư vào công nghệ vẫn còn hạn chế.

Định hướng kinh doanh

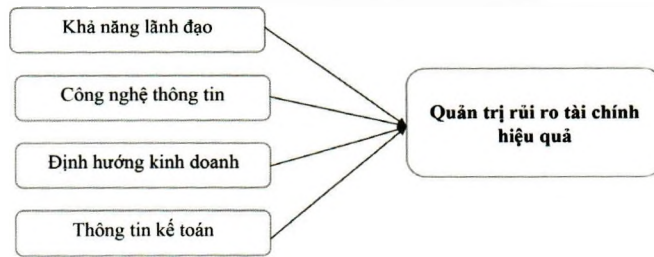
Định hướng kinh doanh đã được đề xuất như một khía cạnh của kinh doanh thành công, bao gồm 3 đặc điểm chính là: Tính đổi mới; Chấp nhận rủi ro và Tính chủ động để đánh giá một doanh nghiệp. Định hướng kinh doanh có thể được coi là ý thức và mức độ sẵn sàng của một doanh nghiệp để áp dụng các chiến lược quản lý rủi ro. Các nhà điều hành doanh nghiệp đều cho rằng, định hướng kinh doanh là nhân tố quyết định đến việc quản trị rủi ro tài chính hiệu quả. Định hướng kinh doanh phù hợp có thể giúp giảm chi phí đầu tư quá mức, hơn nữa các nhà quản lý sẽ định hướng được những rủi ro liên quan khi các giao dịch tài chính được thực hiện. Định hướng kinh doanh rõ ràng, thì các rủi ro tài chính cũng được xác định rõ, từ đó, đưa ra các phương pháp phù hợp, thực hiện và đánh giá tác động rủi ro, xác định, đánh giá, xây dựng các phương pháp quản lý rủi ro, ra quyết định một cách hiệu quả (Berg, 2010). Định hướng kinh doanh tốt thể hiện khả năng chấp nhận rủi ro cao hơn và sáng tạo hơn của chủ sở hữu/người quản lý DNNVV (Fairouz, Hirobumi,

Tanaka, 2010). Bên cạnh đó, nghiên cứu của Shahwan và Al-Ain (2008) đề xuất rằng, sự thành công của doanh nghiệp trong việc quản lý các nguồn tài chính nên được đánh giá bởi chính chủ sở hữu về giá trị của họ trong việc ra quyết định. Do đó, định hướng kinh doanh với văn hóa đổi mới sáng tạo, chấp nhận rủi ro và chủ động có thể giúp doanh nghiệp quản trị rủi ro tài chính hiệu quả giúp doanh nghiệp đạt đến đỉnh cao thành công trong kinh doanh.

Thông tin kế toán

Shahwan và Al-Ain (2008) cho rằng, người sử dụng báo cáo tài chính phải có khả năng đưa ra quyết định đúng đắn về việc phân bổ nguồn lực và có khả năng quản lý nguồn lực đó. Quyết định kinh doanh thành công phụ thuộc vào thông tin liên quan được cung cấp cho các nhà điều hành kinh doanh, do đó, thông tin đó phải có chất lượng cao và minh bạch. Hơn nữa, Damant (2003) lập luận rằng, nếu thông tin kế toán kinh doanh sâu hơn về tính chắc chắn kinh tế và minh bạch hơn, những lợi thế không chỉ dành cho các công ty, mà còn cho cả cộng đồng. Nghiên cứu của Xu, Nord, Nord và Lin (2003) cho thấy, chất lượng thông tin thể hiện ở chỗ thông tin được sử dụng mạnh mẽ và phải có 4 thuộc tính là: Độ chính xác; Tính kịp thời; Tính đầy đủ và Tính nhất quán. Những người cung cấp thông tin chính được yêu cầu bày tỏ ý kiến về các nhân tố quyết định đến hiệu quả quản

HÌNH: MÔ HÌNH NGHIÊN CỨU ĐỀ XUẤT

Nguồn: Tác giả đề xuất

trị rủi ro tài chính, 94% trong số họ đều cho rằng, thông tin kế toán có ảnh hưởng quyết định đến việc quản trị rủi ro tài chính hiệu quả, thông tin kế toán toàn diện sẽ đưa DNNVV đến trạng thái tốt hơn, vì nó sẽ làm nổi bật mối đe dọa có thể xảy ra về rủi ro tài chính mà doanh nghiệp gặp phải trong từng thời kỳ.

KẾT LUẬN VÀ ĐỀ XUẤT MÔ HÌNH NGHIÊN CỨU

Trên cơ sở kế thừa các nghiên cứu trong và ngoài nước, đồng thời, thực hiện phỏng vấn thực nghiệm 50 đối tượng là nhà điều hành các DNNVV ở TP. Hồ Chí Minh, kết quả nghiên cứu cho thấy, có 4 nhân tố quyết định việc quản trị rủi ro tài chính hiệu quả, cụ thể là: Khả năng lãnh đạo; Công nghệ thông tin; Định hướng kinh doanh; Thông tin kế toán. Trên cơ sở đó tác giả đề xuất mô hình nghiên cứu như Hình.

Nghiên cứu là cơ sở giúp các DNNVV củng cố kiến thức về rủi ro tài chính và nâng cao hiệu quả quản trị rủi ro tài chính trong các hoạt động kinh doanh của doanh nghiệp. Từ đó, có những giải pháp nâng cao hiệu quả quản trị rủi ro tài chính giúp cải thiện hiệu quả hoạt động kinh doanh, hoàn trả các khoản vay và quản lý tín dụng hợp lý trong việc điều hành doanh nghiệp. □

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Berg, H. (2010). *Risk management, Procedures, Methods and experiences*, RT&A, 2(17), 79-95
2. D. Damant (2003). Accounting standards: a new era, *Balance Sheets*, 11(1), 9-20
3. G. L. Gastineau (2018). The Essentials of Financial Risk Management, *Financial Analysts Journal*, 49(5), 17-21
4. G. M Abeyrathna (2016). Financial Risk, Financial Risk Management Practices and Performance of Sri Lankan SMEs: Special Reference to Anuradhapura District, *Research Journal of Finance and Accounting*, 7(15)
5. H. Xu, J. H. Nord, G. D. Nord, B. Lin, (2003). Key issues of accounting information quality management: Australian case studies, *Industrial Management and Data Systems*, 103(7), 461-470
6. L. Kociu, R. Mano, H, Armand (2015). Financial Risk Assessment of Albanian SMEs with the Help of Financial Ratios, *European Scientific Journal*, 11(4)
7. M. F. Fairoz, T. H. Hirobumi, Y. Tanaka (2010). Entrepreneurial Orientation and Business Performance of Small and Medium Scale Enterprises of Hambantota District Sri Lanka, *Journal of Asian Social Science*, 6(3), 34-46
8. N. Rahman*, Z. Yaacob, R. M Radz, (2015). Determinants of Effective Financial Risk Management in Small Business: A Theoretical Framework, *Information Management and Business Review*, 7(2), 87-92
9. Y. Shahwan, Al-Ain (2008). Qualitative characteristics of financial reporting: a historical perspective, *Journal of Applied Accounting Research*, 9(3), 192-202